

Olli Mäenpää  
22.11.2019

Perustuslakivaliokunnalle

**Hallituksen esitys laeiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 60 §:n sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 64 §:n muuttamisesta (HE 47/2019 vp)**

***Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle***

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Julkisella hallintotehtävällä viitataan perustuslain 124 §:ssä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä (HE 1/1998 vp, s. 179).

Valtion hankintayhtiö Hansel Oy toimii sitä koskevan lain 2 §:n 1 momentin mukaan hankintalain tarkoittamana yhteishankintayksikkönä. Julkisen hallintotehtävän osoittaminen valtion omistaman osakeyhtiön tehtäväksi on merkityksellistä perustuslain 124 §:n kannalta (esim. PeVL 16/2018 vp, PeVL 50/2017 vp, PeVL 8/2014 vp), joten yhtiölle annettuja tehtäviä on paikallaan arvioida perustuslain 124 §:n kannalta. Yhtiötä koskeva laki on aikanaan säädetty ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta, joten seuraava arvio koskee myös yhtiöllä jo voimassa olevan lain mukaan olevia tehtäviä.

Hansel Oy:n keskeiset tehtävät on määritelty lain 2 §:n 2 momentissa, jota koskeva säännösehdotus on seuraavansisältöinen:

Yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja. Yhtiö ylläpitää hankintasopimuksia ja tuottaa asiakkailleen hankintasopimuksiin liittyvää asiantuntijapalvelua. Lisäksi yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen hankintatoimeen liittyviä asiantuntija- ja kehittämispalveluja sekä hankintatiedon käsittely- ja analysointipalveluja ja näihin liittyviä teknisiä ratkaisuja.

Yhtiön tehtävänä olevat *yhteishankintatoiminnot* ja *hankintojen tukitoiminnot* ovat luonteeltaan yksityisoikeudellisen sopimuksen muodossa tehtävän hankinnan toteuttamiseen liittyviä tehtäviä, joihin ei liity julkiseen hallintotehtävään kuuluvia erityispiirteitä.

*Hankintasopimusten ylläpito* samoin kuin *hankintasopimuksiin liittyvät asiantuntijapalvelut* ovat niin ikään luonnehdittavissa yksityisoikeudellisten sopimusten tekemiseen liittyviksi toiminnoiksi, joita ei ole mahdollista pitää julkisena hallintotehtävänä.

*Hankintatoimeen liittyvät asiantuntija- ja kehittämispalvelut* edellyttävät erilaista hankintasopimusten tekemiseen ja hankintojen sisältöön sekä hankintamenettelyn kehittämiseen kohdistuvaa asiantuntemusta. Näiden tehtävien toteuttamisessa vaadittava erityisasiantuntemus ei tee niistä julkisia hallintotehtäviä. Sama arvio voidaan esittää *hankintatiedon käsittely- ja analysointipalveluista*.

Hankintatoimeen liittyvien *teknisten ratkaisujen tuottaminen* on luonteeltaan hankintatoimintaa avustavaa toimintaa, joka ei sisällä julkista hallintotehtävää.

Lain 2 §:n 4 momentin mukaan yhtiö voi lisäksi *osallistua yhteishankintoihin* ja harjoittaa muuta hankintalain 22 §:n mukaista *yhteistyötä*. Tehtävät kohdistuvat hankintojen toteuttamiseen, eikä niihin sisälly julkisen hallintotehtävän piirteitä.

Yhtiö voi lisäksi 2 §:n 5 momentin mukaan *ylläpitää ja kehittää* valtiovarainministeriön toimeksiannosta hankintalain 60 ja 101 §:ssä tarkoitettua *sähköistä järjestelmää*. Kysymys on teknisluonteisen tehtävän toteuttamisesta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Hansel Oy:lle säädetyt ja säädettäväksi ehdotetut tehtävät eivät ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä.

### ***Hansel Oy:n tiedonsaantioikeus***

Lakiehdotuksen 3 a §:n mukaan valtionhallinnon virastojen ja laitosten, valtion liikelaitosten sekä valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen, eduskunnan sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivien yksiköiden olisi luovutettava Hansel Oy:lle salassapitosäynnösten estämättä hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät tiedot hankintamääristä, hinnoista, hankintasuunnitelmista, laskutuksesta, tilauksista, toimittajista, tarjouspyynnöistä, tarjousten lukumääristä, hankintapäätöksistä ja muista vastaavista kilpailutuksia koskevista tiedoista. Tietojen luovutusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2, 5, 7, 8, 9, 10 ja 11 kohdan nojalla salassa pidettäviä tietoja.

Tietojenluovutusvelvollisuutta koskeva sääntely on sidottu laissa käyttötarkoituksen perustuvaan välttämättömyysedellytykseen. Tämän edellytyksen lisäksi velvollisuuden kohteena olevat tiedot on rajattu määrittelemällä tietosisällöt, jotka liittyvät suoraan Hansel Oy:n lakisääteisiin tehtäviin. Perustelujen mukaan luovutusvelvollisuuden kohteena olevat tiedot eivät sisältäisi henkilötietoja, vaan ne perustuisivat pääosin valtion virastojen ostolaskudataan ja sähköisiin kilpailutusjärjestelmiin (HE, s. 6). Sääntelyn voidaan nämä seikat huomioon ottaen katsoa täytävän tällaiselle tiedonantovelvollisuudelle perustuslakivaliokunnan käytännössä yleensä asetetut vaatimukset (esim. PeVL 48/2018, s. 4-5).